Kelecsényi László

A feledés veszedelme

folytatásos regény

2.

Folytatni kell, nem lehet megállni, nem olyan a helyzet, sürget az idő, ez a szennyes idő, azaz dehogy szennyes, hiszen mindig haladékot ad, kényeztet egy kicsit, vagy nagyon. Hát akkor gyerünk gyorsan.

A pillanatok zörögve elvonulnak. Miért zörögnek? Miféle igei mozgás ez? Mi zörög? A vonatkerék is zörög. Tudják ugye, kiről van szó? Minek idézni? Az *Eszmélet* egy-egy sorát írtam egy-egy regényem kezdőmondatául, hogy majd vegyék észre, hogy majd tudatosodjon, hogy az a három regényem összefügg. A kutya se vette észre. Senki se olvasta egymásutánban a három könyvet. Miért tette volna? Majd egyszer valaki. Vagy nem is egyszer, hanem éppen most. Merthogy aktuális lesz.

Egyszóval sietni kell rögzíteni mindent, fontosat, kevésbé fontosat, mert majd a kevésbé fontosnak tetsző is fontos lehet, egyszer. Vagy kétszer, netán többször. Ha ugyan olvassák. De ezzel nem kell törődni.

Turkáló regény. Miféle műfajt jelölő alcím lenne ez? Gusztustalan? Felháborító? De hát ezt csináljuk, majdnem mind. Aki nem képtelenebbnél képtelenebb történeteket eszel ki, az valamiképp mindig a maga vagy mások múltjában turkál. Amit talál, aztán megírja. Na jó, persze átalakít sok mindent, magyarán hazudik, finomabban, füllent egy kicsit. Nincs miért szégyellni magunkat.

Te voltál a „rókalelkű bátya”. Ezzel fogadott sok év után Csillag Miklós, amikor véletlenül összefutottunk a Bródy Sándor utcában. Egy gitárt szorongatott a hóna alatt, hangoltatni vitte valahová. Tudtam róla, hogy Nyugat-Berlinben él, csodálkoztam is, hogyan toppanhat elém egy szép nyári délelőtt a nyolcvanas évek elején. Itthon akar pengetni? Az utcazenészeknek akkor még nem volt oly nagy felfutása, mint egy jó évtizeddel később.

Valóban én voltam a rókalelkű bátya. Hatodikban a magyartanárnő kitalálta, hogy adjuk elő a *Toldi* második énekét. „Itt a juss kölök, ne mondd, hogy ki nem adtam”, s azzal a lendülettel Toldi Györgyként pofont kellett vágnom Miklóst, az öcsémet. A lányos képű Gere Ádám, aki anyánkat alakította, közénk ugrott, hogy megvédje tőlem, elsőszülött fiától dédelgetett másik gyermekét.

Miért osztották rám ezt a szerepet? S elsőre miért ez jutott eszébe Csillagnak, aki annyit tudhatott rólam, hogy másfél évtizeddel korábban, mikor utoljára találkoztunk, a jogi kar tantermeit látogattuk szorgalmasan, ki így, ki úgy, ő nappalin, én levelező tagozaton. Rókalelkű lettem volna, s ezt Győza néni, a hatodikos tanárnő észrevette, s azért osztotta rám a szerepet? Tény, hogy a baritonokat mindig jobban szerettem az operákban. Hallottam a megjegyzést, hogy a tenor nem hang, hanem betegség. Madáchból is Lucifert kedveltem jobban, Richard Laurence Olivierként nyűgözött le, féltem tőle, de nem tudtam kivonni a hatása alól magamat, és végül Gábor Miklós tette föl a koronát, mire is, csak arra, hogy ezek az alakok sokkal, de sokkal érdekesebbek, mint… nem magyarázom tovább. Nem vagyok köteles magamat vádolni, senki előtt sem.

Hogyan születik az irodalom? Mondok róla egy mesét.

Éhes katonák vonszolják magukat, talán egy vesztes csata után. Nagyon fáradtak, csak arra vágynak, hogy valahol kinyújtóztathassák elgyötört tagjaikat. Vándorlásuk során egy valószínűtlen külsejű házikóra bukkannak.

„Akármi ez, és akárki lakik benne, ide bemegyünk." Így szólt a legidősebb harcos, és benyitott a rogyadozó viskóba. Odabenn barátságos fény, s egy ócska vaskályhában lobogó tűz fogadta őket. A sarokban egy régimódi nyoszolyán meghatározhatatlan korú öregasszony hevert. Az idegen férfiak jöttére élesen felkacagott.

„Gyertek csak, kedves fiaim, gyertek." Olyan hanghordozással mondta, hogy attól végigfutott a jövevények hátán a jeges borzadás. A katonák nagyon fáradtak, nagyon éhesek voltak, s öten egy ellen.

Aztán kiderült, hogy a néni mégsem boszorka, csak egy elaggott asszony, akit vetett a balszerencséje. A katonák bűvölten nézték a kis kályhában éledező tüzet. Ám valami harapnivaló is kellett volna. A legidősebb egyenruha az anyókához fordult a kérésükkel.

„Nohát, nálam akár éhen is halhatnak."

„Valami csak akad a háznál."

A banya csak a fejét rázta, de a vitézek nem hittek neki. Egyikük talált egy sarokban, ócska lomok között egy fejszét.

„Akkor megfőzzük ezt:"

A szipirtyó megint olyan hangon nevetett, amitől az erdőn megszelídülnek a vadak.

A katonák nekikezdtek. Az egyik vízért ment, a másik üstöt kerített, a harmadik a tüzet élesztgette. A nyanya meg hitetlenkedve bámulta, hogy a negyedik a köpenye szegélyével szorgosan tisztogatta a baltát.

A banya nem bírta már a hallgatást.

„Só is kéne a vízbe”, mondta, s azzal mocskos köténye alól egy kulcscsomót varázsolt elő.

A tűz már lobog, a balta kezd forrósodni. Az anyóka újra moccan, kisvártatva egy repedezett bödönnel tér vissza az üsthöz, lisztet szór bele, majd egy hosszú fakanállal kavargatni kezdi a….

Hirtelen kerül minden, paprika, hagyma, régen látott illatos fűszerek. S mintha az ásatag odú is lassacskán megszépülne. A katonák levetik szurtos zubbonyukat, s elhűlve figyelik az öregasszony kezét, mellyel apróra vágott húskockákat darabol az edénybe.

Megterül egy hosszú asztal, kerül néhány fajansz tányér, a kanalak sem csorbák.

Esznek, előbb falnak, majd némileg jóllakva, már lassú élvezettel nyelik az illatozó pörköltet. Az előkerült friss cipó bele jól szolgál a tányérok tisztára törléséhez.

Az anyóka a baltát tisztogatja, s közben kérdezi a szedelőzködő rangidős harcost.

„Ezzel mit csináljak?”

„Mit, hát mit? Főzze csak tovább!”

Nohát ez az irodalom. Ugye, nem kell tovább magyaráznom.

Menni kellett, minden reggel menni. Estig tartott a szolgálat. Legyünk boldogok, mondta a főnök, ez borravalós állás. Egyáltalán állás, a létbizonytalansággal sújtott világban. Gyorsan el is kellett költeni a millpengőket, mert másnap reggelre a felét sem érte.

Májusban nyitott a fürdő, már kijavították a háborús sérüléseket, használni lehetett minden medencét, a kabinok ajtaját is újra festették, fehéren világítottak, úgy néztünk ki, mint egy előkelő szanatórium. Az időjárással mázlink volt, szépen sütött a nap, s a meleg tavaszi estéken idehallatszott a zene. Az Állatkerti Szabadtéri Színpadon próbáltak valamit. Egyik este, zárás után az énekesek csapatostul átvonultak a fürdő kerthelyiségbe.

Már működött a terasz, János, a pedikűrösünk hívott is, hogy üljünk be egy sörre, de én inkább a 25-ös végállomásához vettem az utamat. Kilencre hazaérek, Gyuri otthon van, vagy nincsen otthon, de én otthon leszek. Várom a férjemet. Kiülök a gangra. Aztán csak megjön. A műhely bezár hétkor, s nem tudom, merre téblábol a hiányzó időben. De tízre megjön, általában megjön. Lefekszünk, mert korán kelünk. Néha beszélgetünk, váltunk pár szót.

*A trubadúr*t próbálták az operisták. Elképzeltem, hogyan néz ki szabadtéren. A háború előtt láttuk a Városi Színház erkélyéről.

„Megint kornyikálnak”, mondta Jánosom, „magának ez tetszik, Magduska?”

Kérdésnek szánta, de nem úgy hangzott. Hatkor kezdték a próbákat, s mire mi kiszédültünk a Széchényiből, ők is tódultak, ki erre, ki arra.

„Üljünk be, ma meghívhat valamire.”

Jánosom megdöbbent, de boldogan kísért a kerthelyiségbe. Rendelt is, korsóval, nekem is.

„Ha ezt mind megiszom, elalszom itt magának.”

„Akkor ölben viszem haza.”

Így társalogtunk. De közben az énekesekre sandítottam. A társaság középpontja az a vastagcsontú mezzo volt, akit Carmenként hallottam a rádióban. Most biztosan a cigányasszonyt játssza, más szerep nem kínálkozik számára a darabban.

Jánosom azt nézte, én mit nézek. Férfiak is akadtak, nem kevesen, egy kövérkés tenor, s egy soványabb, de lángoló szemű, jóképű negyvenes.

Jánosom a korsó fenekére nézett, tekintetével noszogatott engem is. Menni kéne, sugallta. A lángoló pillantás rám szegeződött, mikor elmentünk az asztaluk mellett. Éreztem, tudtam, de nem néztem oda.

Semmi nem történt volna, ha Jánosom azon a szerdai napon nem vesz ki szabadnapot. De hát végül is nem rajta múlott. Csakis rajtam.

Másnap egyszer csak ott termett a kabinsoron, s kérte, hogy nyissam ki neki a 117-est, mert büfézni akarnak, így mondta, büfézni akarnak a barátjával. Ő volt az. A magas, lángoló pillantású operista. Nem tudtam, hogyan került oda, nyilván a váltótársam eresztette be a sorra.

„Köszönöm, kisasszony”, mondta. Rám nézett, én meg elgyengültem.

Eltűnt, beleveszett a nyárias időben zsivajgó tömegbe. Tanítási szünet volt már, sok gyerek nyüzsgött a medencék környékén. Visszajött a váltótársam, a befutó vendégeknek ő nyitotta az üres kabint; már csak a hátsó sorokban volt néhány üres kuckó. Aztán kijött a sor elejére, az egyik oszlopnak támaszkodott, s bámult maga elé. Józsikám a kulcsával ütögetett valamilyen ritmust a lambérián.

„Tudja, kik vannak a 117-ben meg a 18-ban?”

Ráztam a fejem.

„Az operások. Egy tenor meg egy bariton.”

Úgy mondta, mintha büszke lenne rá.

„Holnap főpróba. Valami Verdit adnak.”

Nem tudtam, hogy Józsikám ilyen művelt, hogy tud Verdi létezéséről.

„Látom, ez magácskát nem érdekli. Lépek tovább, a gőzből hiányzik egy kolléga. Magáé a front.”

Fél órával a zárás előtt jöttek: a tenor meg ő. Egyszerre is mentek el. Holnap akkor hallani fogom a kórust. Az oroszlánok is hallani fogják meg a zsiráfok is. Zártunk, szerencsére ma nem én voltam soros a takarításban. Józsikám lógott eleget, neki kellett csinálnia.

A bariton a bejárat előtt ácsorgott. A tenor sehol. Luna gróf hozzám lépett.

„Bocsásson meg, kisasszony."

„Miért?", kérdeztem vissza, csodálkozva a bátorságomon.

„Megfeledkeztünk magáról."

„Viccel velem?"

„Távol áll tőlem ilyen szándék."

Elegáns, frissen vasalt hófehér ingét néztem. Sehol egy gyűrődés.

„A kollégámmal elfeledkeztünk a borravalóról."

Tényleg nem adtak.

„Engedje meg, hogy kárpótoljam."

„Hogy képzeli?"

Csodálkoznom illett.

„Ha meghívhatom valamire…"

Néhány másodpercig haboztam. Ő meg lépett egyet a kerthelyiség felé.

A pincérek már ismerősként fogadták. A legjobb asztalt kaptuk.

Fél óra alatt mindent megtudtam az Andrássy úti ház belviszályairól, röpködtek a nevek, akikről csak az újságokból hallottam.

Aznap sokára jutottam haza. A taxit már a körúton leállítottam, onnan gyalogoltam sietősen, azon törve a fejem, mivel magyarázom a késésemet.

Nagy énekesnő akarok lenni, mondta Godi, vagy talán csak úgy fejezte ki magát, hogy nagy énekesnő szeretne lenni. A különbség azért eléggé lényeges a tekintetben, hogy valaki akar, vagy csak szeretne lenni valami. Jelen esetben nagy énekesnő.

Anyám nem lett az. Hiába volt kislánykorában szép a hangja, nem tellett a képzésére, mert az édesapja, az engem betűvetésre tanító drága nagyapám, elhagyta a családját; ugyanis elcsábította a legjobb barátja nejét, vagy éppen fordítva, de ez most teljesen mindegy. Tény, hogy a kis Magdus, aki Hollandiában járt gyermekmentő akcióban (mellesleg Karády Katalinnal egyidőben) nem képezhette a hangját, csak a vasárnapi miséken énekelt, ahol mindig fel is figyeltek rá, bár ez engem, mint kisgyermek hallgatóját inkább idegesített, mintsem büszkeséggel töltött volna el.

Egyszóval a leendő nagy énekesnő, azaz Godi kisasszony, aki először lép színre e regény oldalain, hogy majd fejezetekkel később fő-

szereplővé váljon, de az még várat magára. Itt még csak nem is szereplő, csak bemondja élete nagy célját, azt is egy nagyon-nagyon furcsa helyzetben. Tudniillik éppen szemben ül a barátjával, aki addig is, azután is sokat tett érte, de Godi itt és így akarja finoman a tudtára adni, hogy szakítani szeretne vele, azaz velem. Persze, nem lett ebből a tervezett szakításból semmi, ám ez nem Godin múlott, hanem rajtam, a barátján, a segítőjén.

A nagyság különben sem elhatározáson múlik, szögezhetem le egyértelműen. Szerencsén, azon igen. Úgyhogy, ha valaki a nagyságot akarja birtokolni, s ezt kis is mondja, körülbelül ahhoz hasonlít, aki öt találatot akarna elérni a lottón.

Sebaj, hogy Godi ezt kimondta, mond néha az ember értelmetlen mondatokat is. Szükség van erre. Hiába a tehetség, a szépség, a színpadi alkalmasság, a nagyság csak mintegy véletlenül köszön be az ember életébe, sőt, legtöbbször utólag válik egyértelművé, hogy az voltál, neked megadta a sors ezt a kegyelmet. De hát erről még sokat fogunk beszélni.

Agyafúrt lettem. Ezt hajtogattam az ismerőseimnek a balesetem után. Mikor Godival beszélgettem, amikor szakítani akart, akkor éppen sapkában, ragtapasszal a fejemen ültem vele szemben törzshelyünkön, a Híd kávézó teraszán. A történet majdnem komikus. Egy nyári reggelen, mikor a függönyt elhúzva beengedtem a fényt a szobámba, a karnis csücske a fejem tetején landolt. Se púp, se vér. Fájt egy kicsit, de nem törődtem vele. Elmúlt. Igen ám, de hetek múlva kezdtem furán érezni magam. Enyhe szédülés, kis lépéstévesztés a lépcsőházban, ez még semmi. De lötyögött a fejem. Ha mozgattam, mintha valami különálló mozgás is elindult volna odabenn.

Családorvos, beutalók, neurológia, sürgősségi, várakozás.

Kedves ifjú doki kérdezget. Számoljak hetesével visszafelé száztól.

Kilencvenhárom, nyolcvanhat, hetvenkilenc, hetvenkettő… Harminchétnél hagyatja abba. Ezen nem buktam meg, de más leleteim, tisztára tropa. Fél tizenegy után jön a mentő értem. Visznek az idegsebészetre. Éjfél előtt tesznek föl az asztalra. Finom arcélű, úriasszony formájú altatóorvos hajol fölém. Meg fogják fúrni a koponyámat, hogy leszívhassák a vérömlenyt

Fölnézek rá, haláli nyugalommal kérdezem.

Mondja asszonyom, ennek a beavatkozásnak mekkora a mortalitási aránya maguknál?

(Nem, még nem ekkor halok meg, az jóval később lesz. Ezt bőven túlélem.)

S ezután ülök szemben a Híd teraszán Godival, akkor mondja, hogy nagy énekesnő akar lenni. Vagy szeretne. Én meg őt – de nem feltételes módban.

Ugyan már! Mit akarhatnék én egy ilyen fiatal lánytól, hiszen, szokták mondani, és mondják is, az apja lehetnék. De nem lennék az apja, sosem lennék az. Pedig lányt szerettem volna, kislányt, mégis fiam született. De az egy másik történet. Előbb a lányok, s csak aztán a fiúgyermek.

Ki volt az első? Magdi, Óvári Magdi a Makarenko, manapság megint a Horánszky utcából. Együtt jártunk elsőáldozási oktatásra. Egyedül jött, nem kísérte senki. Alig több mint száz méterre volt a plébánia, ahol idős oktatónk heti két alkalommal tanítgatott, mire is, legegyszerűbben azt mondhatnám, a hitre és a szeretetre. Magdinak kedves almaarca, szőke haja, pisze orrocskája hívta fel a figyelmet magára. Elkezdtem követni. Oktatás után mindig a nyomába szegődtem. Én messzebb laktam, nem kellett kitérőt tenni miatta. Másodszor-harmadszor már észrevette, aztán a negyedik vagy az ötödik alkalommal már visszamosolygott, amikor belépett a bérházuk kapuján. De a következő alkalommal megint úgy ült velem szemben a plébánia kerek asztalánál, mintha mi sem történt volna. Végül is semmi sem történt. Nem szóltam hozzá, nem mondtam azt, hogy menjünk együtt, mert én is arra tartok. Az egész ceremóniából, hogy az oktatásunk végén gyónni kellett, majd áldoztunk, csak egy hülyén vigyorgó fekete-fehér fénykép maradt fenn rólam, meg Magdi emléke. Ő lett volna az első?

Vagy sokkal inkább az a házunk béli lány a harmadikról. Réka. De róla már írtam, meg is jelent nemrég valahol, a csuda tudja, hogy hol, mióta leszoktam a publikációs jegyzékem bővítéséről, csak úgy mennek a betűk tőlem el, ha nem is a semmibe, de az ismeretlenségbe. Úgyhogy Rékáról csak annyit, öt évvel volt idősebb nálam, mégis azt mondta, hogy neki én vagyok az igazi. Elhittem. Tartott is ez a hitem, míg ő leérettségizett, aztán nálam és főként nála idősebb fiúk kezdtek forogni körülötte. Más lányok jöttek, velem egykorúak és fiatalabbak.

Hogyan kezdődik, mi módon botlik bele egymásba a két szerelmes? Egyszerre vannak, egyidejűleg vágnak neki a hosszabb-rövidebb útnak? Nézni kell, ugye? Nézni a másikat. Egyidejű a két pillantás? Vagy elválasztja azokat pár másodperc. A nő már nem süti le a szemét. Felemeli a pillantását. Visszanéz. Ki törődne olyankor a konvenciókkal?

Belebotlottam egy klasszikusba. Hosszas vonatúton az *Érzelmes utazás*t lapozgattam. Vékony kis kötet, zsebben elfér, nem kell érte túlsúlyt fizetni, csomagok terhét növelni. Benne leltem, amit most idézek. Csak azt

nem tudom, kitegyem-e a jeleket, mármint az idézőjeleket. Nem szokás mostanság.

Vannak bizonyos tekintetek – őszinteség s ravaszság villan egyszersmind bennük, szeszély és józan ész, komolyság és bohóság olvad egybe e pillantások mélyén – olyannyira, hogyha Bábel összes nyelvein egyszerre szólalhatnánk, akkor sem tudnánk kifejezni mindazt; oly hirtelen lövellt s röptében elkapott az ilyen tekintet, hogy meg nem tudnánk mondani, ki mérgezte a másika számára nyilát.

Ki mérgezte másika számára a nyilát? Minő szövegezés! Kazinczy fordítása, de értjük, legalábbis én még felfogom a jelentését. Aki nem érti, kézbe sem venné, el sem olvasná, átfutná, s hajítaná messzire a kötetkét.

Ám nem jó első pillantásra beleszeretni valakibe, mikor még mit sem tudunk róla. Az csapda. Benne vagy, mielőtt bármit láttál volna belőle, nem ismered agyát, szívét, lelkét, aztán fizeted az árát, olykor életfogytig. Manapság nem, mert előbb föláll a delikvens a székről, mint egy rossz koncerten, ahol hamisan muzsikálnak a zenészek.

Visszajöttek. Most visznek, betesznek, abba kell hagyjam, pedig lenne még mit mondanom. Nem látom, csak hallom őket. Böffen az egyik, nagyot és hosszan.

Biroscsuk! Megint mit zabáltál össze?!

Nincs felelet, helyette hosszú gyomorgáz, szaga is van egész biztosan, de arról nekem már nincs érzékelésem.

Megint kidőlsz, egyedül nem bírom.

Semmi válasz. Várhatok megint.

A szentségit! Megint elment az áram.

Ezt se tudom, elvégre nem is látok.